

Foto: Mostphotos

Skolelevers drogvanor 2019

Östersunds kommun

Dnr: RS/68/2019

Ansvarig: Susanne Högberg, Folkhälsoenheten, Region Jämtland Härjedalen

Databearbetning och författare av rapport:

Adam Edler, Folkhälsoenheten, Region Jämtland Härjedalen

Foto framsidan: Jabiru/Mostphotos

Innehållsförteckning

INLEDNING	5
Syfte och metod	5
Undersökningens upplägg och genomförande	5
RESULTAT	7
Bakgrundsfrågor	7
Alkohol	8
Alkoholkonsumenter och alkoholmängd	8
Genomsnittlig årskonsumtion	8
Intensiv hög- och riskkonsumtion	10
Alkohol från föräldrar/vårdnadshavare	11
Konsekvenser alkoholbruk	11
Rökning och snusning	13
Vill sluta med tobak	14
Vattenpipa och e-cigarett	15
Narkotika, läkemedel, dopning och spel om pengar	16
Narkotika	16
Narkotikatyp och anskaffning	17
Sniffning/boffning, läkemedel och dopning	17
Spel om pengar	18
Debut och tillgänglighet	19
Riskuppfattning och attityder	21
Elevernas riskuppfattning	21
Elevernas uppfattning om föräldrars/vårdnadshavares attityder	22
Samband och riskfaktorer – i länet	24
Relationer till sin familj/vårdnadshavare	26
DISKUSSION	31
Minskad alkoholkonsumtion och ökad tillgång till föräldrastöd	31
Fortsatt tobaksförebyggande insatser	31
Narkotika – tillgänglighetsbegränsade insatser och förstärkta kunskaper	32
Avslutande ord	32
REFERENSER	34

BILAGA1.....	35
Analys, tolkning och begränsningar	35

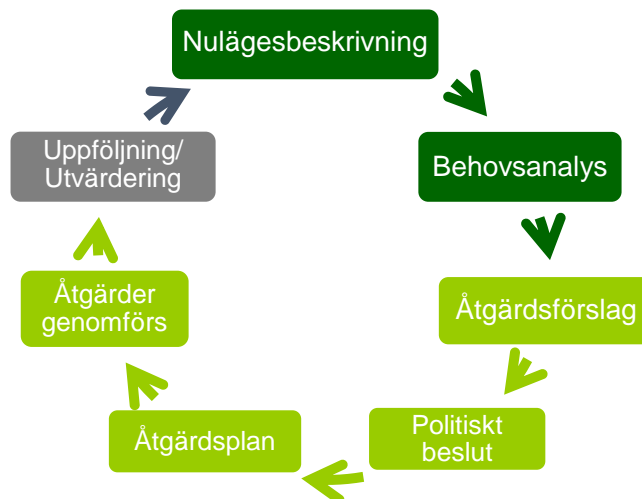
Inledning

Rapporten baseras på resultat från enkätundersökningen Skolelevers drogvanor 2019 och redovisar ett nuläge samt utveckling över tid av drogvanor i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet i Östersunds kommun. Rapporten bidrar även med en behovsanalys med förslag på prioriterade områden för fortsatt drogforebyggande arbete.

Syfte och metod

Syftet med rapporten är att fungera som ett underlag för politiker och tjänstepersoner på kommunal och regional nivå, men även inom förenings- och näringsliv. Vidare är syftet att:

- ge en nulägesbild av drogvanesituationen samt belysa utvecklingen över tid i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet i Östersunds kommun
- ge underlag för prioriteringar och beslut gällande förebyggande åtgärder inom ANDT-området samt ett underlag för uppföljning i det förebyggande och främjande arbete som bedrivs

Figur 1. Arbetsprocess där drogvanundersökningen utgör en viktig del i form av kartläggning av nuläget samt som verktyg vid uppföljning och utvärdering.

Undersökningens upplägg och genomförande

Enkäten Skolelevers drogvanor genomförs varje år av Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) på ett riksrepresentativt urval i årskurs 9 samt gymnasiets andra år. Jämtland Härjedalen genomförde år 2008, 2012, 2015 och 2019 en totalundersökning, det vill säga enkäten skickades ut till alla elever i nämnda årskurser, för att få ett representativt resultat på läns- och kommunnivå. I undersökningen år 2019, som denna rapport avser, gjordes ett utökad urval i länets kommuner med undantag av gymnasiet i Ragunda och Bergs kommun. Ett utökad urval i undersökningen planeras fortsatt vart fjärde år.

Svarsfrekvensen på klassnivå i länet var 84 procent i årskurs 9 och 83 procent i gymnasiet år 2. Svarsfrekvens låg i nivå med svarsfrekvens totalt i riket. Jämfört med den senaste undersökningen har andelen som svarat minskat. 2015 var svarsfrekvensen i länet 95 procent i årskurs 9 och 90 procent i år 2 på gymnasiet. Tabell A visar antalet bearbetade enkäter i undersökningen år 2019. I Östersunds kommun redovisas svaren för elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet¹.

Tabell A. Antalet bearbetade enkäter år 2019 i årskurs 9 i Östersunds kommun.

	Årskurs 9	Årskurs 2 på gymnasiet
Flickor	262	297
Pojkar	263	324
Totalt	544	627

Enkäten² innehåller 67 frågor som rör tobak, alkohol, sniffning, narkotika, läkemedel, spel om pengar samt frågor om skola, fritid och familj. I 2019 års undersökning tillkommer fyra frågor med delfrågor som är nya i undersökningen. Dessa frågor berör skolelevs inställning till narkotika som samhällsproblem och tillit till samhället och människor i allmänhet. De nya frågorna kommer endast förekomma i detta års undersökning och belyses i länsrapporten.

Liksom tidigare undersökningar har datainsamlingen skett under våren. Skolorna fick materialet vecka 11 och informerades om att de kunde svara på enkäten fram till den 5:e april 2019. Innan enkäten skickades ut informerades rektorerna på skolorna som skulle delta om undersökningen. Enligt CAN:s instruktioner fungerar lärarna som enkätledare och enkäterna besvaras i klassrummen under skrivningsliknande förhållanden. För att skydda anonymiteten får eleverna ett omärkt kuvert tillsammans med enkäten. När enkäten är besvarad lägger eleverna enkäten i kuvertet, klistrar igen det och lämnar det till läraren. Det är frivilligt att delta och om eleverna inte vill medverka lägger de enkäten ofyllt i kuvertet. Eleverna informeras om att svaren endast används för statistiska bearbetningar och att inga resultat från enskilda klasser redovisas. Mer information om skolundersökningarnas genomförande finns i publikationen: *Så görs CAN:s skolundersökning* (Gripe, 2013).

För information angående bortfall samt analys, tolkning och begränsningar, se Bilaga 1.

¹ 19 elever i årskurs 9 och 6 elever i år 2 på gymnasiet valde att ange alternativet 'annan könsidentitet' och därför är totala antalet elever fler än antalet flickor och pojkar tillsammans.

² Enkäten går att finna i sin helhet på www.can.se

Resultat

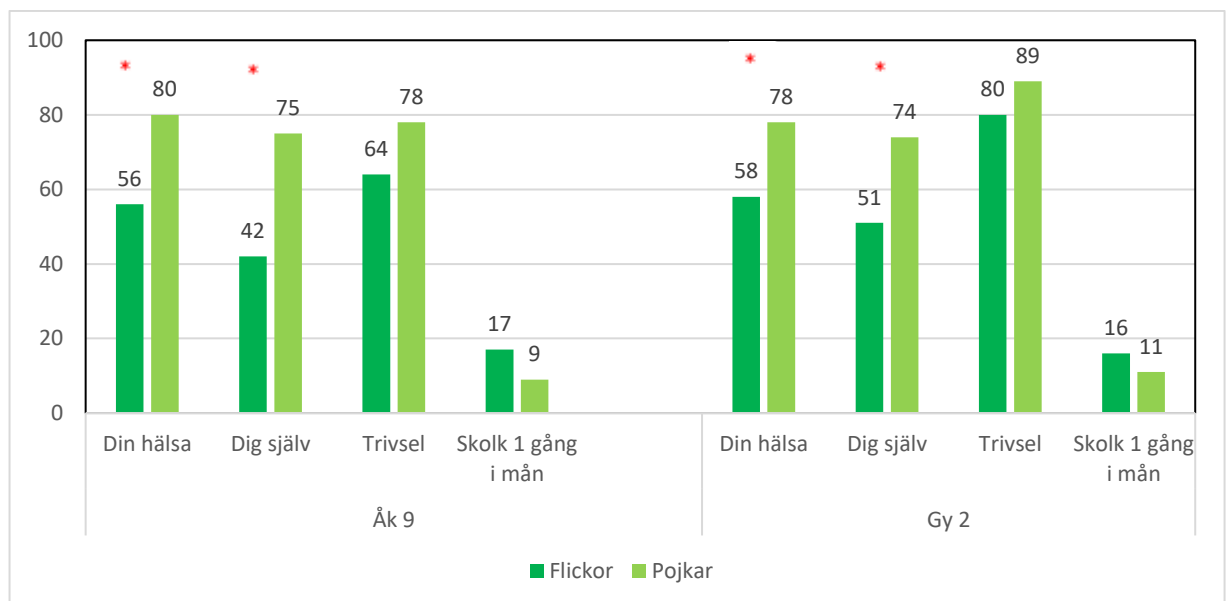
I detta avsnitt presenteras resultatet från 2019 års undersökning i Östersunds kommun. Resultatet är indelat i teman utifrån olika droger, debut, tillgänglighet samt riskuppfattning och attityder. De skillnader som är statistiskt säkerställda markeras med en asterisk *.

Bakgrundsfrågor

I enkäten ställs ett antal bakgrundsfrågor som rör bland annat mående, familj, fritid och skola. På frågan *hur nöjda eleverna vanligtvis är med sin hälsa* uppgav 68 procent i båda årskurserna alternativet mycket nöjd eller nöjd. Detta är en något högre andel jämfört med länet där andelen var 67 procent. I länet var det en signifikant lägre andel flickor än pojkar som uppgav att de var nöjd eller mycket nöjd med sin hälsa. I länet var det också en lägre andel flickor som uppgav att de var nöjda med sin egen hälsa jämfört med 2015.

På frågan *hur nöjda eleverna vanligtvis är med sig själv* uppgav 58 procent i årskurs 9 och 63 procent i år 2 på gymnasiet att de var mycket nöjd eller nöjda. I länet var den signifikant lägre andel flickor än pojkar som uppgav att de var nöjd eller mycket nöjd med sin hälsa. I länet var det också en signifikant lägre andel flickor som uppgav att de var nöjda med sin egen hälsa jämfört med 2015.

På frågan *om trivsel i skolan* uppgav 71 procent i årskurs 9 och 85 procent i år 2 på gymnasiet att de trivdes ganska eller mycket bra i skolan. Vad det gäller andelen som uppgav att de skolkat minst en gång i månaden uppgav 13 procent i årskurs 9 och 14 procent i år 2 på gymnasiet att de hade skolkat minst en gång i månaden.

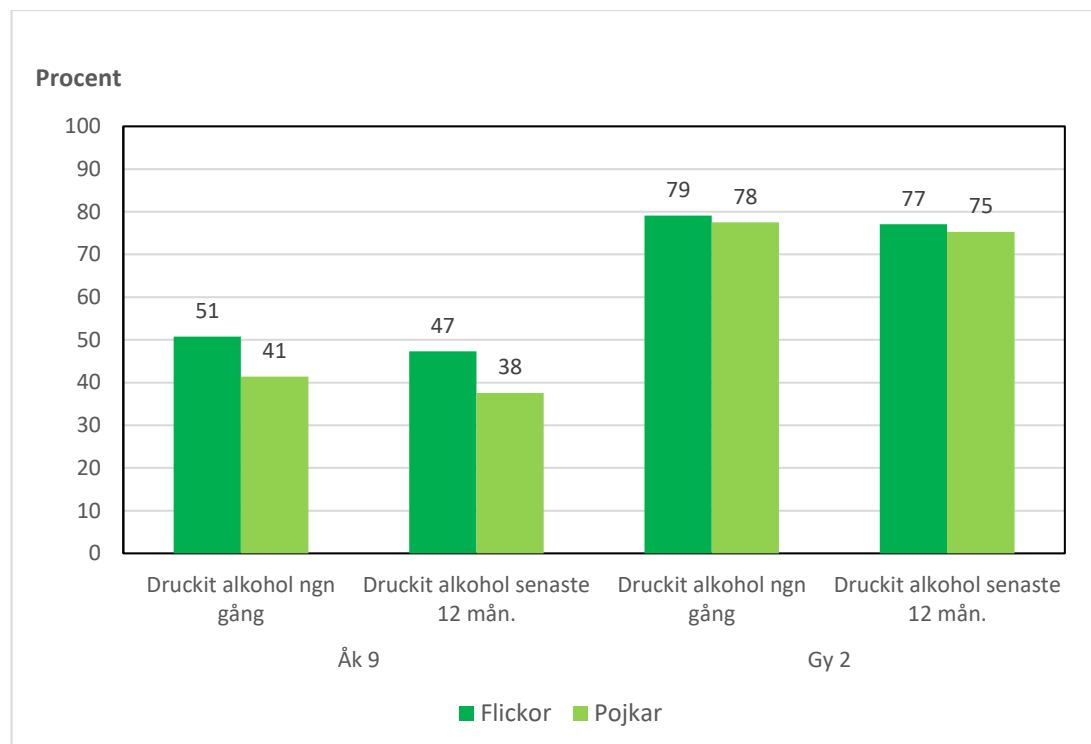
Figur 2. Andel i procent i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet som uppger att de är mycket nöjd/nöjd med sin hälsa/sig själv, trivs ganska/mycket bra och som uppger att de skolkat minst en gång i månaden. Uppdelat på kön. Östersunds kommun. 2019.

Alkohol

Alkoholkonsumenter och alkoholmängd

Över tid har andelen som uppger att de *druckit alkohol någon gång* och *de senaste 12 månaderna* minskat i Östersunds kommun. Mellan år 2012 och 2015 minskade alkoholkonsumtionen kraftigt emellertid har denna minskning hejdats bland elever i årskurs 9 i den senaste mätningen. Andelen som uppger att de hade druckit alkohol någon gång i 2019 års undersökning var 51 procent och de senaste 12 månaderna 47 procent vilket är på samma nivå som 2015. Som framgår i figur 2 uppger en något större andel flickor att de konsumerar alkohol. Emellertid är denna skillnad inte statistiskt säkerställd.

I år 2 på gymnasiet uppger 78 procent att de hade druckit alkohol någon gång och 76 procent att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna. Detta är en lägre andel jämfört med mätningen 2015. Andelen alkoholkonsumenter har minskat från 83 procent 2015 till 78 procent 2019. Denna minskning är inte statistiskt säkerställd.

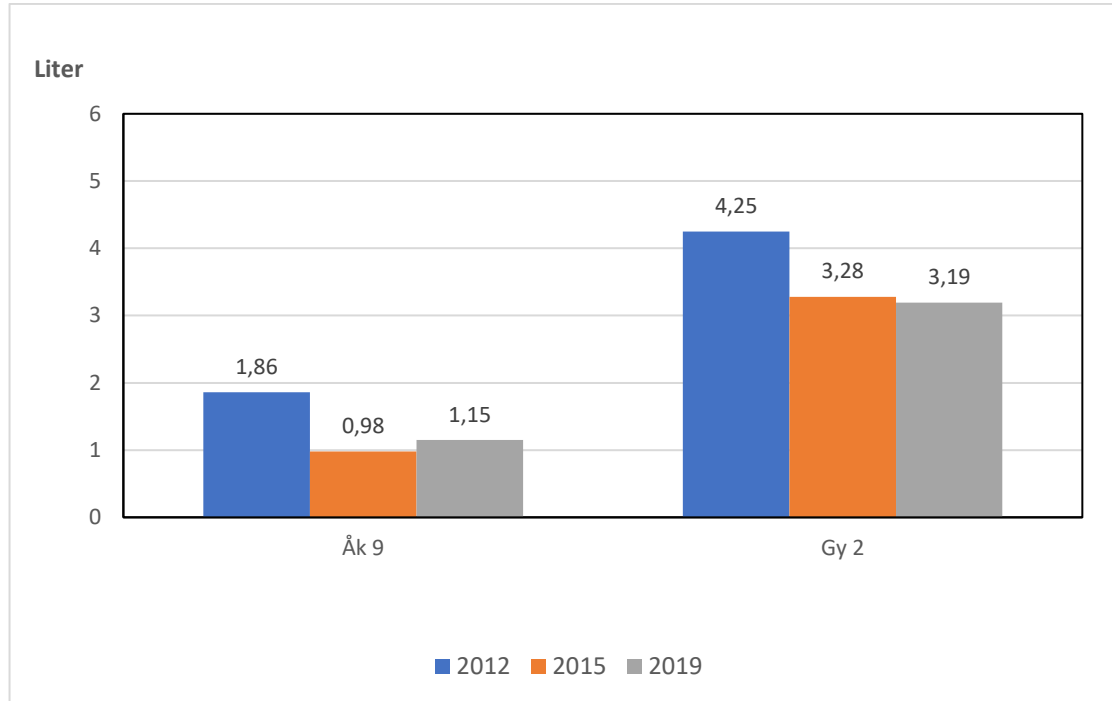

Figur 3. Andel i procent som druckit alkohol någon gång samt druckit alkohol senaste 12 månaderna. Uppdelat på årskurs och kön. Östersunds kommun. 2019.

Genomsnittlig årskonsumtion

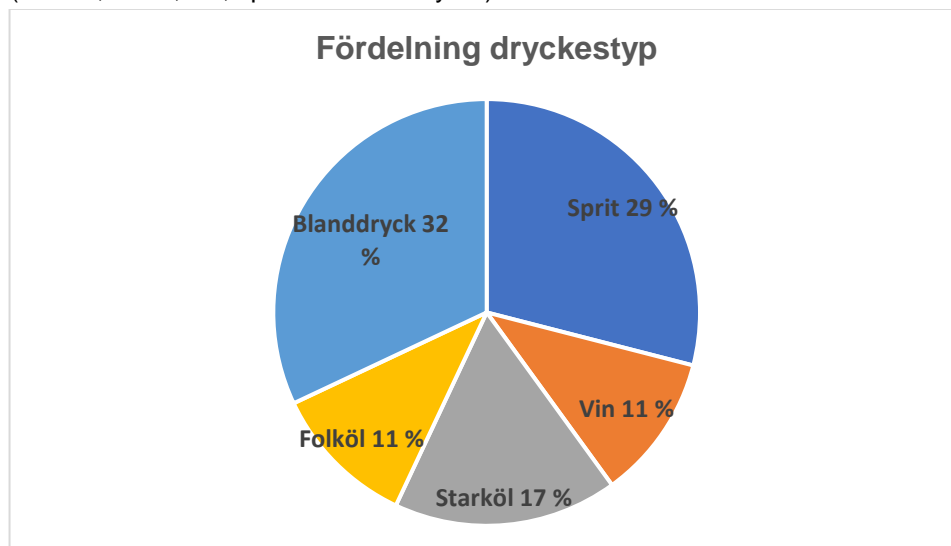
Sett till alkoholkonsumtionen uppger elever i årskurs 9 en genomsnittlig årskonsumtion på 1,15 liter 100-procentig alkohol. Jämfört med 2015 var det en liten ökning. Motsvarande konsumtion i år 2 på gymnasiet var 3,19 liter vilket var en liten minskning jämfört med 2015.

I tidigare mätningar har pojkar uppgett en signifikant större konsumtion än flickor. Denna skillnad mellan flickor och pojkar är inte lika tydlig i 2019 års mätning.

Figur 4. Förändring av genomsnittlig årskonsumtion i antal liter 100-ig alkohol. Fördelat på årskurs och över tid. Östersunds kommun. 2019.

Den totala genomsnittliga årskonsumtionen presenteras i figur 5 fördelat på olika dryckestyper (starköl, folköl, vin, sprit och blanddryck³).

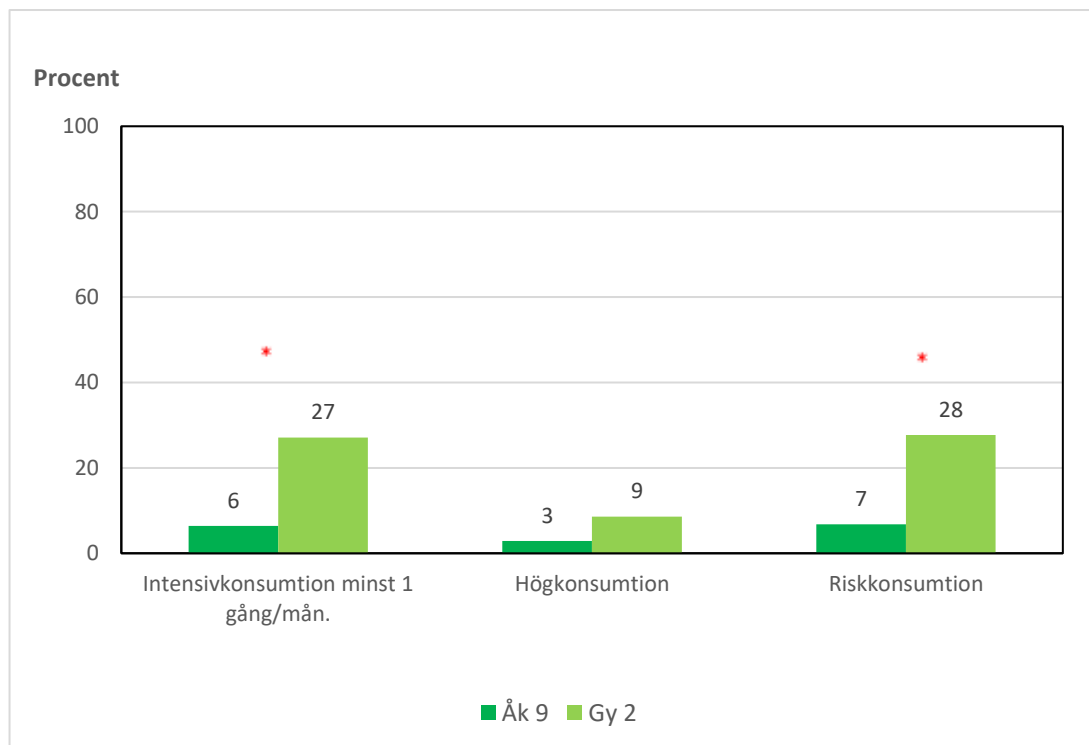
Figur 5. Den genomsnittliga årskonsumtionen fördelat på typ av dryck. Östersunds kommun. 2019.

³ Med blanddryck avses starkcider, alkoholisk eller liknande.

Intensiv hög- och riskkonsumtion

I figur 6 nedan redovisas andelar för intensiv, hög och riskkonsumtion. *Intensivkonsumtion* av alkohol mäts i enkäten genom frågan hur ofta eleverna, under de senaste 12 månaderna, vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst fyra stora burkar starköl/starkcider eller 25 cl sprit eller en helflaska vin eller sex burkar folköl. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol en gång i månaden eller oftare ligger kvar på samma nivåer i båda årskurserna som 2015. *Med högkonsumtion av alkohol* avses en konsumtion av minst 9 standardglas⁴ för flickor eller minst 14 standardglas för pojkar per vecka. Som *riskkonsumenter* räknas de elever som uppger högkonsumtion och/eller som intensivkonsumerar alkohol minst en gång per månad.

I årskurs 9 ligger andelen intensiv- hög- och riskkonsumenter kvar på samma nivåer som 2015. Bland elever i år 2 på gymnasiet har andelen intensiv och riskkonsumenter minskat något.

Figur 6. Andel i procent som är intensiv-, hög samt riskkonsument. Uppdelat på årskurs. Östersunds kommun. 2019.

⁴ Ett standardglas innehåller 12 gram alkohol (ex. 4 cl starksprit, 12cl vin eller 33 cl starköl)

Anskaffning alkohol

På frågan om varifrån alkoholen kom från början senaste gången eleverna drack alkohol uppgav eleverna, i båda årskurserna, att alkoholen främst kom från Systembolaget samt att den kom från affär eller liknande.

Eleverna ombeds också svara på hur de fick tag på olika typer av drycker senaste gången de drack. Folköl samt alkohol från Systembolaget uppgav eleverna i båda årskurserna att de främst får tag på från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon följt av från annan vuxen (langare) som köpte ut. Pojkar i gymnasiet år 2 uppgav även att de har köpt folköl själva.

Alkohol från föräldrar/vårdnadshavare

I årskurs 9 uppgav 3 procent och i andra året på gymnasiet 5 procent att de fått tag på folköl från egna föräldrar/vårdnadshavare med lov. Andelen som uppgav att de fått tag på alkohol från systembolaget från egna föräldrar/vårdnadshavare med lov var 4 procent i årskurs 9 och 10 procent i år 2 på gymnasiet.

I enkäten ställs frågan om eleverna under de senaste 12 månaderna har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare. Andelen som uppgav att de har blivit erbjudna minskade från 2012 från 26 procent till 20 procent 2015. Andelen som 2019 uppgav att de blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare var 20 procent vilket var på samma nivå som 2015. Andelen som uppgav att de blivit bjudna på alkohol i gymnasiet år 2 var 36 procent vilket det även var 2015.

Konsekvenser alkoholbruk

Enkäten innehåller frågor som rör risktagande i samband med alkoholkonsumtion där eleverna får uppges om de under de senaste 12 månaderna råkat ut för en rad händelser i samband med att de druckit alkohol. I tabell B redovisas de vanligaste alkoholrelaterade problem som elever i de båda årskurserna i Östersunds kommun uppgav i undersökningen år 2019.

Tabell B. Andel elever i procent som har upplevt olika typer av konsekvenser i samband med alkoholkonsumtion de senaste 12 månaderna. Uppdelat på årskurs. Signifikanta skillnader mellan årskurser markeras med fet stil. Östersunds kommun. 2019.

	Årskurs 9		Gymnasiet årskurs 2
Förstört saker/kläder	9		27
Råkat i gräl	8		24
Blivit fotad/filmad i en pinsam eller kränkande situation	7		20
Tappat pengar/ värdesaker	6		19
Haft sex och ångrat det dagen efter	5		15
Råkat ut för olycka/skadats	5		14
Problem i förhållande till vänner	7		13
Åkt moped, bil eller annat motorfordon med berusad förare	7		12
Råkat i slagsmål	4		10
Problem med förhållandet till föräldrar	7		8
Badat på djupt vatten	4		8
Kör moped, bil eller annat motorfordon	3		8
Blivit utsatt för våld	3		8
Medvetet skadad någon annan	1		5
Råkat i bråk med polisen	2		5
Medvetet skadat mig själv	2		4
Uppsöka sjukhus eller akutmottagning	2		3
Blivit bestulen/rånad	1		2

Länsresultatet visar att det finns signifikanta skillnader mellan flickor och pojkar avseende konsekvenser av alkoholbruk. I årskurs 9 svarade en signifikant större andel flickor att de hade fått sina kläder/saker förstörda, råkat i gräl, åkt moped, bil eller annat motorfordon med berusad förare och blivit fotad i en pinsam eller kränkande situation jämfört med pojkarna i samma årskurs.

I år 2 på gymnasiet svarade flickor i större utsträckning än pojkar att de hade tappat pengar/värdesaker samt haft problem med förhållande till vänner. Pojkar i år 2 på gymnasiet svarade i större utsträckning än flickor att de kört moped, bil, eller annat motorfordon i berusat tillstånd samt råkat i slagsmål.

Tobak

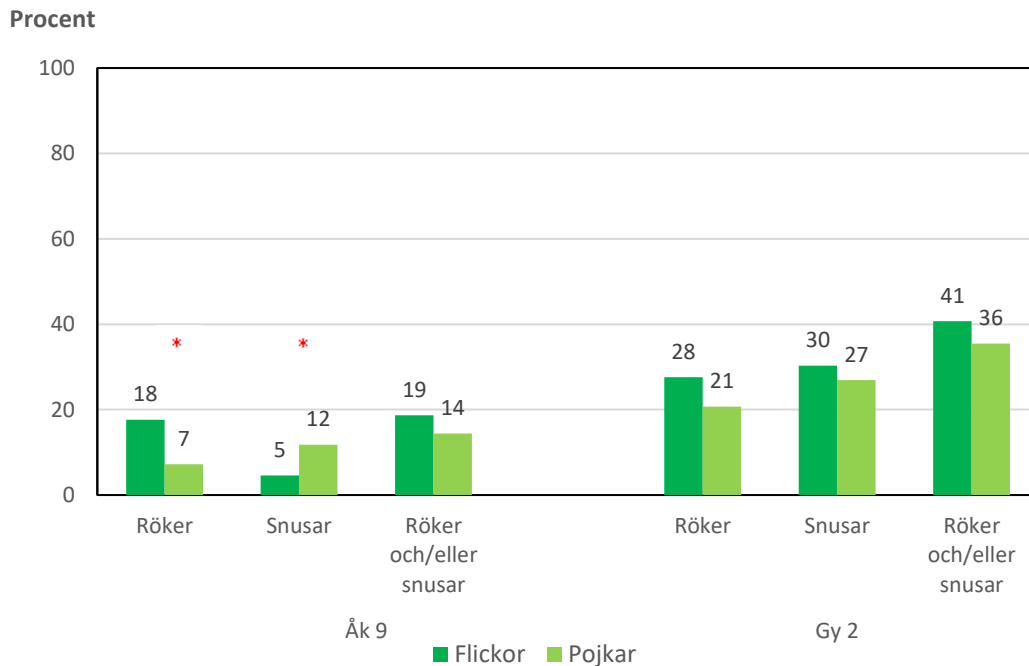
Rökning och snusning

I denna undersökning definieras *rökare* som de elever som uppgett att de har rökt under de senaste 12 månaderna och att de fortfarande röker (*innefattar varje dag, nästan varje dag, bara på fest samt bara ibland*). *Snusare* definieras som de elever som har uppgett att de har snusat under de senaste 12 månaderna och att de fortfarande snusar (*innefattar varje dag, nästan varje dag, bara på fest samt bara ibland*). Över tid har andelen som uppger att de röker minskat såväl i länet som i Östersunds kommun.

I 2019 års mätning uppgav 13 procent i årskurs 9 och 24 procent i år 2 på gymnasiet att de röker. Andelen som röker i årskurs 9 har över tid minskat men ligger kvar på samma nivå som 2015. I år 2 på gymnasiet uppgav en mindre andel 2019 att de röker jämfört med 2015. Denna skillnad är dock inte statistiskt säkerställd. Det var en signifikant större andel flickor än pojkar som röker i årskurs 9.

I länet har andelen som snusar legat på samma nivåer sedan mätningarna påbörjades med undantag för flickor i år 2 på gymnasiet där denna andel har ökat. I Östersunds kommun är trenden densamma som i länet. Det är en signifikant större andel pojkar än flickor som snusar i årskurs 9. Bland flickor i år 2 på gymnasiet uppgav en signifikant större andel flickor 2019 jämfört med 2015 att de snusar.

Sett till den totala tobakskonsumtionen uppgav 17 procent i årskurs 9 och 38 procent i år 2 på gymnasiet att de har rökt och/eller snusat under de senaste 12 månaderna och fortfarande använder tobak.

Figur 7. Andel i procent som uppger att de röker, snusar samt röker och/eller snusar. Uppdelat på årskurs och kön. Östersunds kommun. 2019.

Andelen som uppgav att de röker varje/nästan varje dag var 3 procent i årskurs 9 och 5 procent i år 2 på gymnasiet. Således utgörs den största delen av eleverna som röker de som röker sällan (bara vid fest/ibland). I årskurs 9 var denna andel 10 procent och i år 2 på gymnasiet 22 procent. Det var en signifikant större andel i år 2 på gymnasiet som röker varje/nästan varje dag jämfört med 2015.

Andelen som uppgav att de snusade varje/nästan varje dag var 5 procent i årskurs 9 och 14 procent i år 2 på gymnasiet. I båda årskurserna var det en signifikant större andel pojkar som uppgav att de snusar frekvent jämfört med flickor i samma årskurs. Däremot uppgav en signifikant större andel flickor i år 2 på gymnasiet att de snusar ibland jämfört med pojkar i samma årskurs.

Vanligaste sättet för elever i årskurs 9 i länet att få tag på tobak är från kompisar eller från annan person. Elever i år 2 på gymnasiet får tag på tobak främst från kompisar eller köper själva.

Vill sluta med tobak

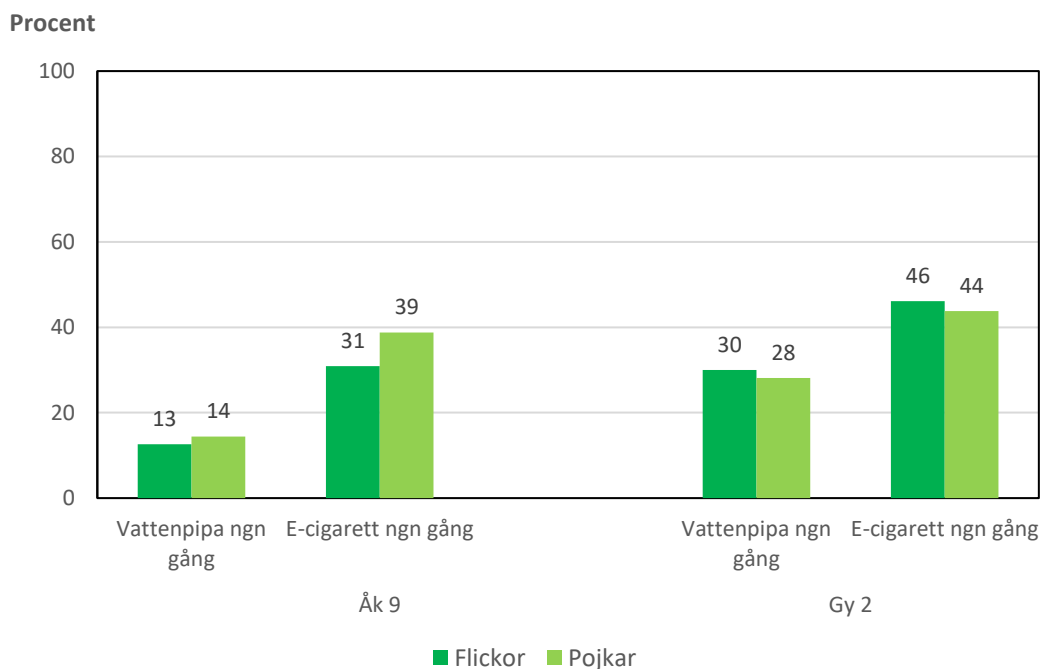
I enkäten ställs även frågan om eleverna vill sluta med tobak och av dem som röker i årskurs 9 vill 20 procent (15 personer) sluta röka samt 38 procent (28 personer) sluta i framtiden. Motsvarande andelar i andra året på gymnasiet är 28 procent (45 personer) samt 32 procent (51 personer).

Bland de elever som snusar i årskurs 9 vill 16 procent (9 personer) sluta snusa samt 27 procent (12 personer) sluta i framtiden. I gymnasiet år 2 vill 20 procent (36 personer) av snusarna sluta nu samt 23 procent (36 personer) sluta i framtiden. I båda årskurserna uppgav flickor i högre utsträckning än pojkar att de vill sluta med tobak.

Vattenpipa och e-cigarett

I figur 8 redovisas andelen i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet som har rökt vattenpipa respektive e-cigarett någon gång⁵. Utvecklingen i kommunen tycks följa länets utveckling. Jämfört med mätningen 2015 har andelen som uppger att de rökt vattenpipa någon gång minskat signifikant i båda årskurserna. Bland pojkar i årskurs 9 uppger en signifikant lägre andel 2019 att de har rökt vattenpipa någon gång jämfört med 2015.

Vad det gäller andelen som rökt e-cigarett någon gång har denna andel ökat signifikant i båda årskurserna jämfört med 2015.

Figur 8. Andel i procent som uppger att de har rökt vattenpipa samt rökt E - cigaretter någon gång. Uppdelat på årskurs och kön. Östersunds kommun. 2019.

⁵ En e-cigarett (elektronisk cigarett) liknar ofta en vanlig cigarett, men även andra utformningar finns. E-cigaretten innehåller inte tobak utan en vätska med olika smakämnen och kemikalier, däribland vanligen nikotin. (Tobaksfakta, 2019)

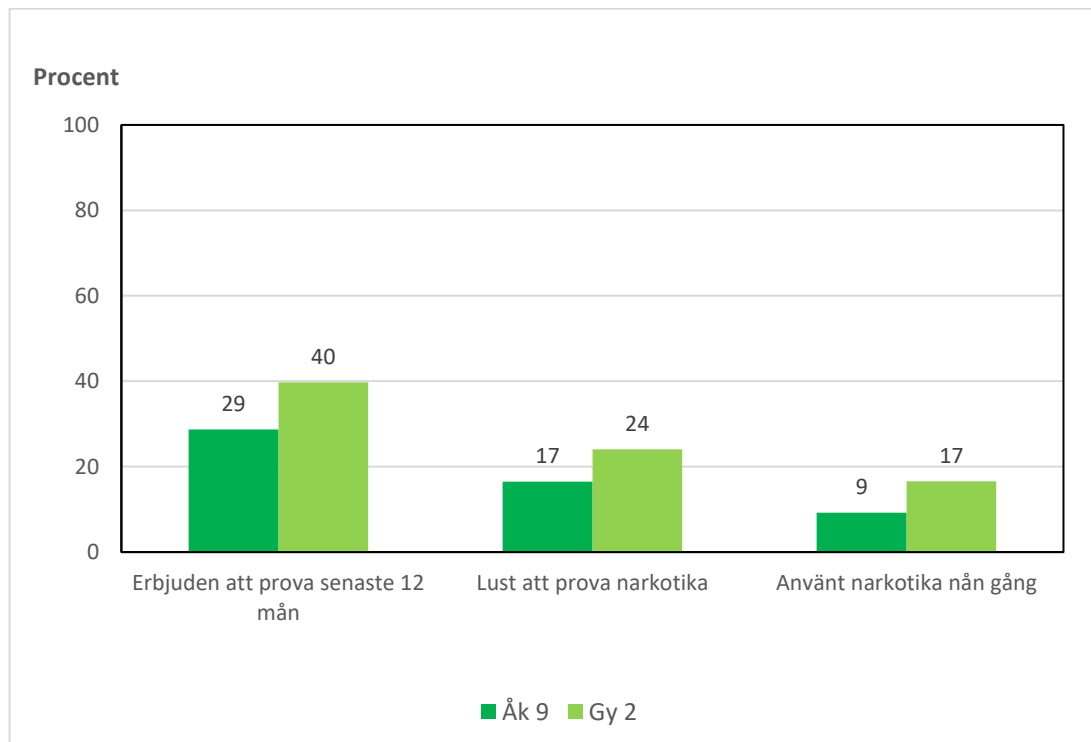
Narkotika, läkemedel, dopning och spel om pengar

Narkotika

Andelen som uppger att de har *blivit erbjudna att prova eller köpa narkotika* har över tid ökat i länet. Östersunds kommun verkar följa samma utveckling. I årskurs 9 uppgav 29 procent att de hade *blivit erbjudna att prova eller köpa narkotika*. Motsvarande siffra 2015 var 17 procent. En signifikant större andel flickor och totalt i årskurs 9 uppgav att de hade blivit erbjudna att prova narkotika i denna undersökning jämfört med 2015. I år 2 på gymnasiet var det en signifikant större andel som uppger att de har blivit erbjudna att prova narkotika jämfört med 2015 då andelen var 32 procent.

Andelen som uppger att de haft lust att prova narkotika någon gång har även den ökat jämfört med tidigare mätningar. I årskurs 9 uppgav 17 procent att de hade haft lust att prova narkotika någon gång, motsvarande andel 2015 var 11 procent. I år 2 på gymnasiet uppgav en signifikant större andel 2019 jämfört med 2015 att *de haft lust att prova narkotika någon gång* (24 procent 2019, 11 procent 2015).

Vad det gäller andelen som uppger att de använt *narkotika någon gång* har andelen ökat jämfört med mätningen 2015, emellertid är dessa skillnader inte statistiskt säkerställda.

Figur 9. Andel i procent som uppger att de har blivit erbjudna att prova eller köpa narkotika, lust att prova narkotika samt använt narkotika någon gång. Fordelat på årskurs. Östersunds kommun. 2019.

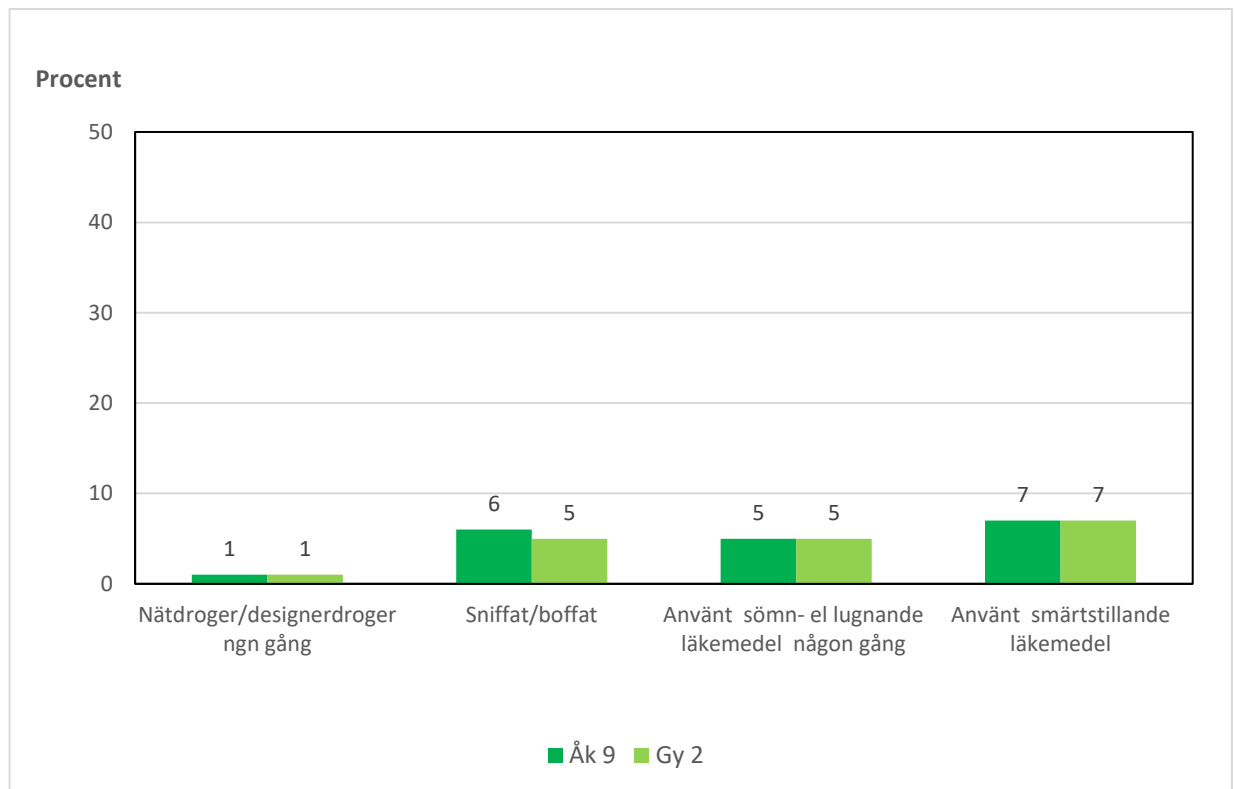
Narkotikatyp och anskaffning

Bland elever som uppger att de *någon gång har provat narkotika* uppger de flesta att de använt hasch följt av marijuana och kokain. Andra droger som elever uppger att de använt är ecstasy (26 personer), Smärtstillande (22 personer), sömnmedel (14 personer, amfetamin (14 personer), LSD (12 personer) och spice eller liknande rökmixar (6 personer).

Vanligaste sättet att få tag på narkotika för elever i båda årskurserna är från kompis/pojk-flickvän följt av annan t.ex langare.

Sniffning/boffning, läkemedel och dopning

I undersökningen ställs även frågor kopplat till om man *använt nätdroger/designerdroger* någon gång, *sniffat/boffat någon gång* samt använt olika former av receptbelagda sömn eller lugnande läkemedel utan recept någon gång. I figuren redovisas dessa andelar fördelat på årskurs.

Figur 10. Andel i procent som uppger att använt nätdroger och designerdroger, sniffning/boffning, receptbelagda sömn eller lugnande läkemedel någon gång. Uppdelat på årskurs. Östersunds kommun. 2019.

Över tid har andelen som testat *nätdroger och/eller designdroger* minskat. Vanligaste förekommande var nätdroger 2012, denna andel har såväl i länet som i Östersunds kommun minskat i de två senaste mätningarna. I 2019 års mätning uppgav 1 procent i årskurs 9 och 1 procent i år 2 på gymnasiet att de hade använt nätdroger någon gång.

Vad det gäller andelen som uppger att de har sniffat/boffat har denna andel minskat något sedan 2012. I de två senaste mätningarna 2015 och 2019 har andelen legat på en lägre nivå. 2019 uppgav 6 procent i årskurs 9 och 5 procent i år 2 på gymnasiet att de hade sniffat/boffat någon gång.

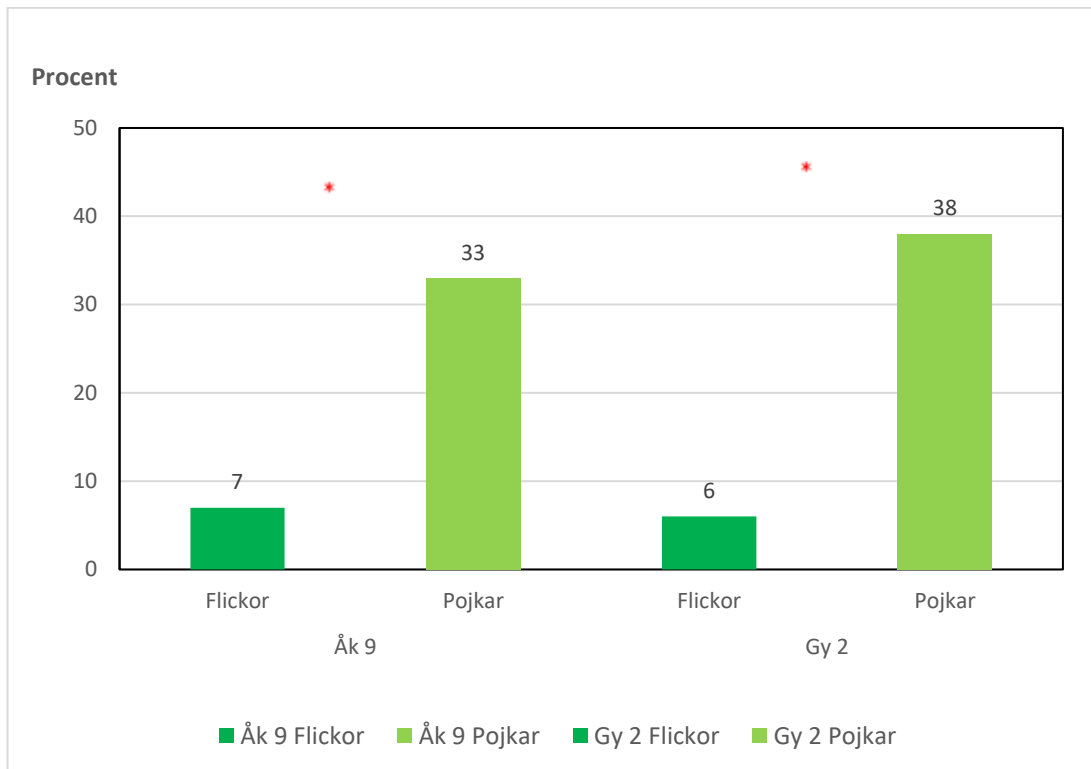
Andelen som har uppgett att de använt *receptbelagda sömn- eller lugnande läkemedel utan recept någon gång* har över tid ökat. I länet syns en signifikant ökning bland flickorna när båda årskurserna slås samman. Motsvarande tendens går att se i Östersunds kommun där andelen likt i länet har ökat. I årskurs 9 uppgav 7 procent av flickorna och 4 procent av pojkarna *att de använt receptbelagda sömn eller lugnande medel*. Vilket är en högre andel jämfört med tidigare mätningar. I år 2 på gymnasiet var motsvarande siffror 6 procent av flickorna och 4 procent av pojkarna.

När det gäller andelen som uppger att de har använt *receptbelagda smärtstillande läkemedel utan läkarordination* fanns i 2015 års undersökning en signifikant skillnad mellan årskurserna där elever i år 2 på gymnasiet uppgav en större användning än eleverna i årskurs 9. I 2019 års mätningar uppger en signifikant högre andel i årskurs 9 att de har använt smärtstillande läkemedel jämfört med 2015.

Totalt i länet uppgav 0,4 procent i årskurs 9 och 1,1 procent i år 2 på gymnasiet att de hade använt androgena anabola steroider (AAS) någon gång.

Spel om pengar

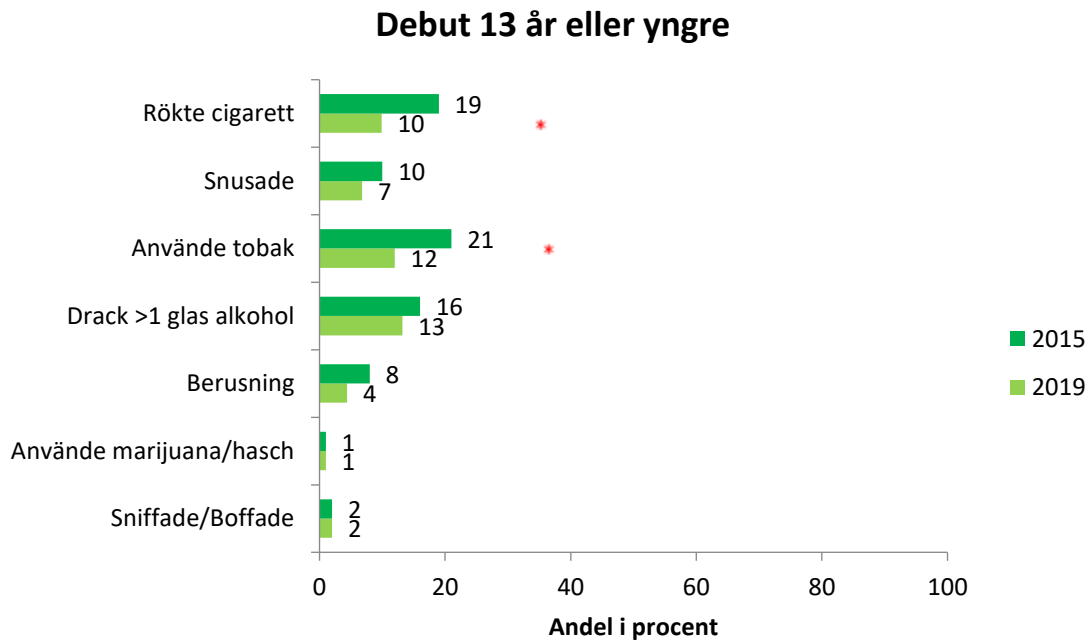
I Östersunds kommun har andelen som uppger att de spelat om pengar någon gång över tid minskat något inte minst bland elever i år 2 på gymnasiet. Jämfört med mätningen 2015 uppger en signifikant lägre andel att de spelat om pengar någon gång. En signifikant lägre andel flickor uppger att de spelat om pengar någon gång jämfört med pojkar. Detta mönster syns både i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet.

Figur 11. Andel i procent som uppger att de har spelat om pengar någon gång. Uppdelat i årskurs och kön. Östersunds kommun. 2019.

Debut och tillgänglighet

Andelen elever i årskurs 9 som uppger att de debuterat med olika droger vid 13 års ålder eller yngre har minskat, förutom vid användning av hasch/marijuana och sniffning/boffning där andelarna är oförändrade jämfört med förra mätningen. Jämfört med 2015 uppgav en signifikant lägre andel i 2019 års mätning att de hade debuterat med cigaretter när de var 13 år eller yngre. Trots denna minskning ligger tobaksdebuten högt i jämförelse med övriga områden. Utvecklingen tycks följa länets utveckling där debutåldern har förskjutits.

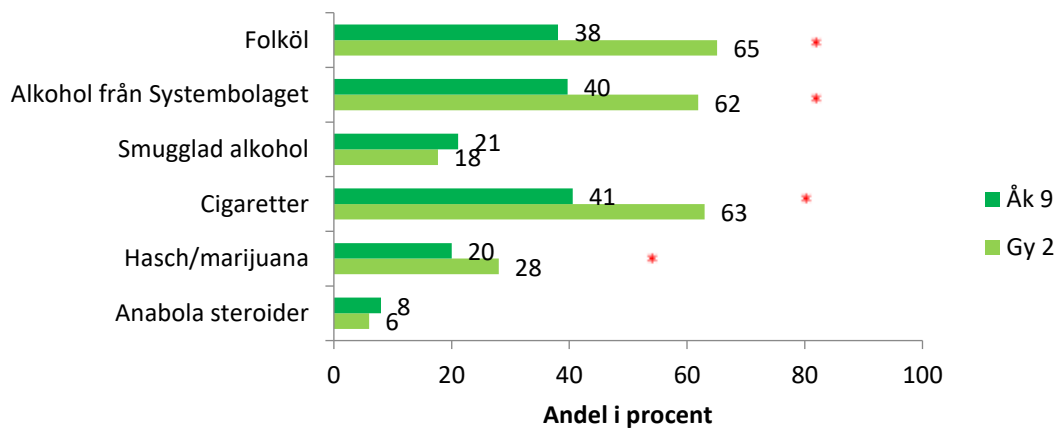

Figur 12. Andel i procent som uppger att de debuterade när de var 13 år eller yngre. Uppdelat på år. Årskurs 9. Östersunds kommun. 2019.

Skillnad syns mellan flickor och pojkar i snusdebut, där en signifikant större andel pojkar uppger att de debuterade tidigt. När det kommer till tobaksdebut uppger dock en signifikant större andel flickor än pojkar att de debuterade tidigt.

I figur 13 redovisas andel elever, för årskurs 9 respektive år 2 på gymnasiet, som uppger att de kan få tag på olika typer av droger inom 24 timmar. Elever i gymnasiets andra år rapporterar en högre tillgänglighet än vad elever i årskurs 9 gör, förutom när det gäller smugglad alkohol och anabola steroider. Jämfört med 2015 ligger andelarna kvar på ungefär samma nivå bortsett från andelen som uppger att de kan få tag på hasch/marijuana i år 2 på gymnasiet där en signifikant större andel uppger att de kan få tag på hasch/marijuana 2019 jämfört med 2015.

Tillgänglighet inom 24 timmar

Figur 13. Andel som uppger att de kan få tag på olika typer av droger inom 24 timmar. Uppdelat på årskurs. Östersunds kommun. 2019.

Flickor uppger i större utsträckning än pojkar i årskurs 9 att de kan få tag på alkohol från systembolaget inom 24 timmar. I övrigt finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan flickor och pojkar i årskurserna.

Riskuppfattning och attityder

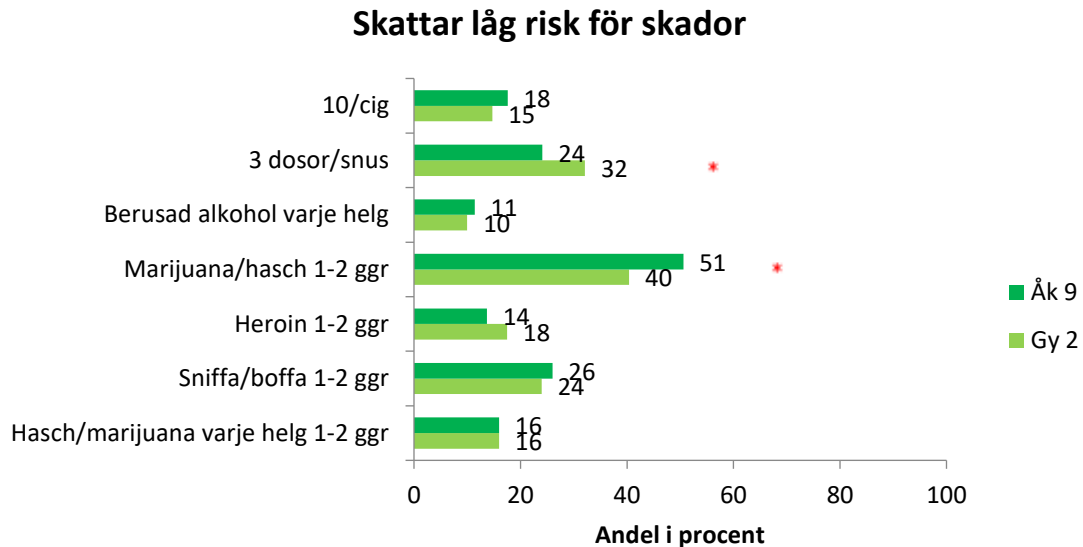
Elevernas riskuppfattning

I enkäten ställs frågor om elevernas riskuppfattning där de får ange hur stor risk de tror att det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de:

- *röker 10 cigaretter eller mer per dag*
- *snusar 3 dosor (ca 75 prillor) per vecka*
- *berusar sig på alkohol varje helg*
- *provar marijuana eller hasch 1-2 gånger*
- *använder marijuana eller hasch varje helg*
- *provar heroin 1-2 gånger*
- *provar att sniffa/boffa 1-2 gånger*

I texten som följer används begreppet låg risk, vilket innefattar de elever som har uppgett svarsalternativen ingen risk eller liten risk. Eleverna kunde även ange svarsalternativen måttlig risk och stor risk, men dessa redovisas ej här.

I figur 14 redovisas andelen elever som har uppgett låg risk gällande de beteenden som listats ovan.

Figur 14. Andel i procent av de elever som skattar låg risk att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt genom att använda de olika drogerna. Fördelat på årskurs. Östersunds kommun. 2019.

Lägst risk skattar eleverna i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet det är att prova hasch och marijuana 1–2 gånger, snusa 3 dosor per vecka samt sniffa/boffa 1-2 gånger. Särskilt låg risk skattar pojkarna i båda årskurserna risken att testa hasch eller marijuana. Skillnad mellan pojkar och flickor syns även i riskuppfattning gällande att använda hasch/marijuana varje helg, snusning och berusning där pojkar skattar risken lägre än vad flickor gör.

Jämfört med 2015 uppgav en signifikant högre andel 2019 i år 2 på gymnasiet låg risk att använda hasch/marijuana jämfört med 2015. Vad det gäller andra risker ligger dessa andelar kvar på samma nivå som undersökningen som genomfördes 2015. Genomgående vad det gäller riskuppfattningen bland eleverna uppger en förhållandevis stor andel alternativet vet ej. Detta gäller främst riskuppfattning kring sniffning/boffning, hasch/marijuana, snus.

Elevernas uppfattning om föräldrars/vårdnadshavares attityder

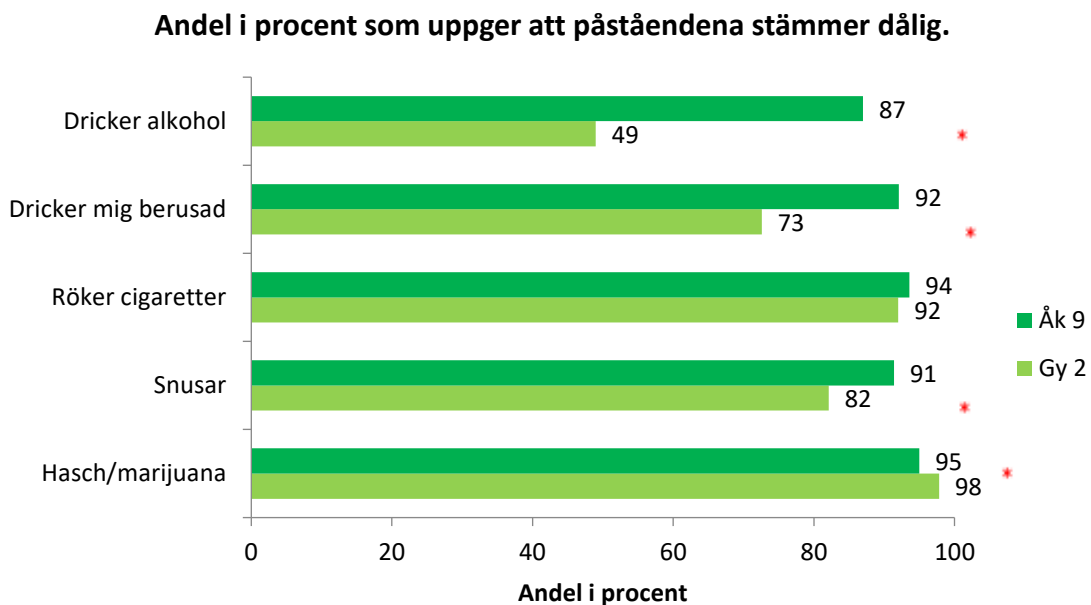
I enkäten ingår ett avsnitt där eleverna får ta ställning till hur väl följande påståenden stämmer in på deras föräldrars/vårdnadshavares attityd. *För mina föräldrar är det okej om jag:*

- *dricker alkohol*
- *röker hasch/marijuana*
- *röker cigaretter*
- *snusar*

- *dricker mig berusad*

I texten som följer används begreppet stämmer dåligt, vilket innefattar de elever som har uppgett svarsalternativen stämmer mycket dåligt och stämmer ganska dåligt. Eleverna kunde även ange svarsalternativen stämmer mycket bra eller stämmer ganska bra, men dessa redovisas ej här.

I figur 15 redovisas andelen elever som har uppgett *stämmer dåligt* på påståendena som listats ovan.

Figur 15. Andel i procent av elever som uppger att påståendena om föräldrars/vårdnadshavares attityd stämmer dåligt. Årskurs 9 och år 2 på gymnasiet. Östersunds kommun. 2019.

Jämfört med 2015 års mätning ligger samtliga andelar kvar på samma nivå. Mest restriktiv inställning hos sina föräldrar/vårdnadshavare uppger eleverna för påståendet om det är okej att jag röker hasch/marijuana och röker cigaretter.

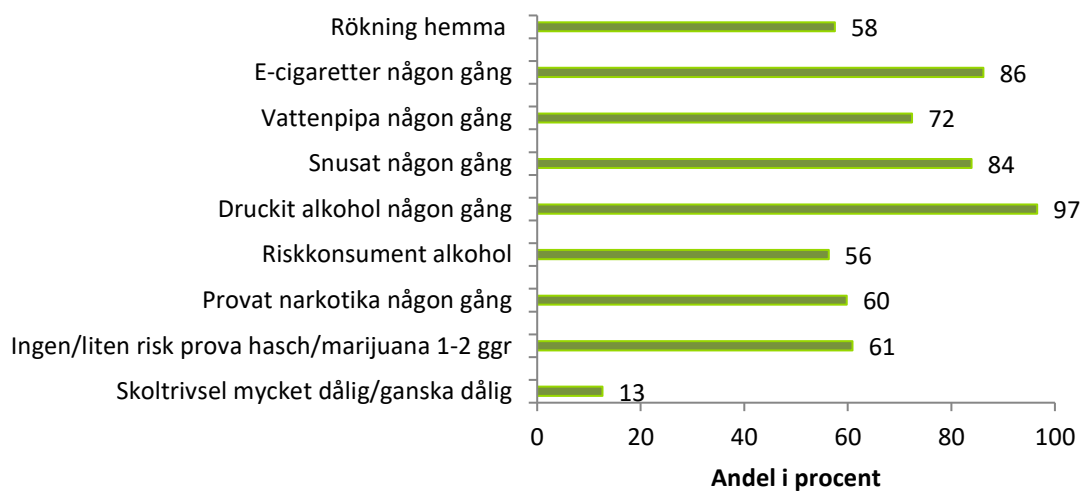
Angående uppfattningen om föräldrars/vårdnadshavares inställning till att eleverna brukar tobak syns ingen tydlig förändring över tid. När det kommer till snusning syns en fortsatt tendens att det skiljer mellan flickor och pojkar, där pojkar uppger en mer tillåtande attityd från föräldrar/vårdnadshavare än vad flickor gör.

Samband och riskfaktorer – i länet

I detta stycke visas samband mellan riskfaktorer och riskkonsumtion. Enligt folkhälsomyndigheten visar data på att det finns tydliga samband mellan riskbruk av alkohol, cannabisanvändning, tobaksbruk och riskabla spelvanor. Detta är också samband som belyses i länsrapporten av skolelevers drogvanor 2015. Dessa samband tyder på att det ofta också är samma grupper som har flera olika beroendeframkallande levnadsvanor, vilket bör beaktas när förebyggande och hälsofrämjande arbete planeras. I följande avsnitt presenteras ett antal riskfaktorer som kan antas vara gemensamma för flera av de beroendeskapande levnadsvanorna. Viktigt att framhålla är att dessa inte är orsakssamband, vilket betyder att det inte går att säga vilken av faktorerna som orsakar vilken, utan endast att det finns ett samband dem emellan. De riskfaktorer som redovisas är frekvent rökning, tidig alkoholdebut, narkotikaerfarenhet, skolk samt föräldrar/vårdnadshavares bjudvanor och ungdomars relation till sin familj.

I figur 16 presenteras den grupp elever, i båda årskurserna sammanslagna, som uppger att de *röker varje dag/nästan varje dag* (87 elever). Denna grupp utmärker sig mot övriga elever med en högre förekomst på en rad faktorer i undersökningen.

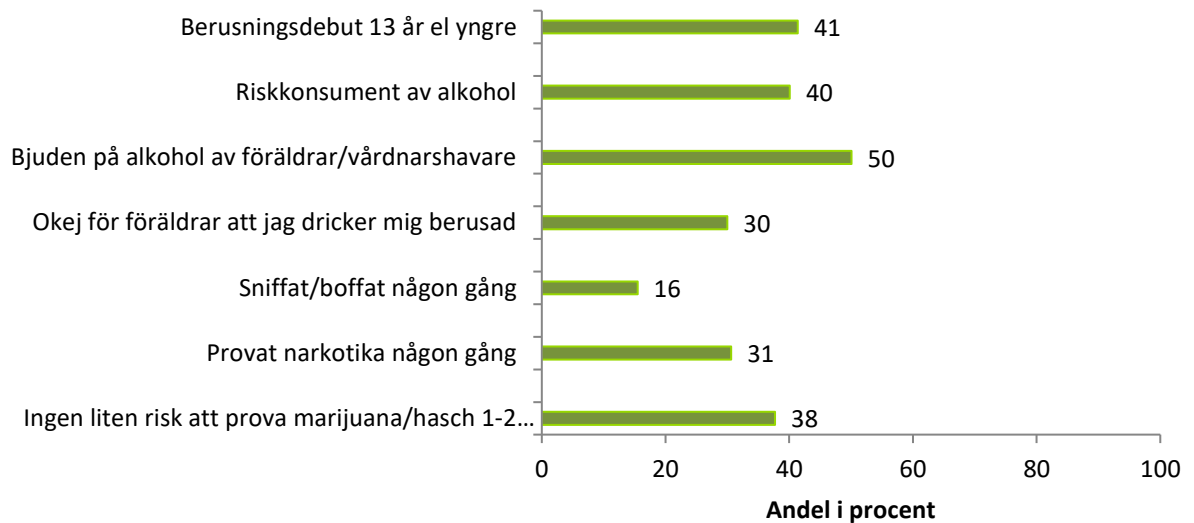
Andel elever som röker varje/nästan varje dag

Figur 16. Samband mellan de elever som röker frekvent och andra faktorer i undersökningen (n=87 elever). Jämtlands län. 2019.

Bland de elever som har svarat att de någon gång har druckit alkohol finns ett flertal skillnader mellan de elever som uppger att de har debuterat med minst ett glas alkohol vid 13 års ålder och de elever som debuterat senare. I figur 16 redovisas andelar för elever med *tidig alkoholdebut* (297 elever i båda årskurserna).

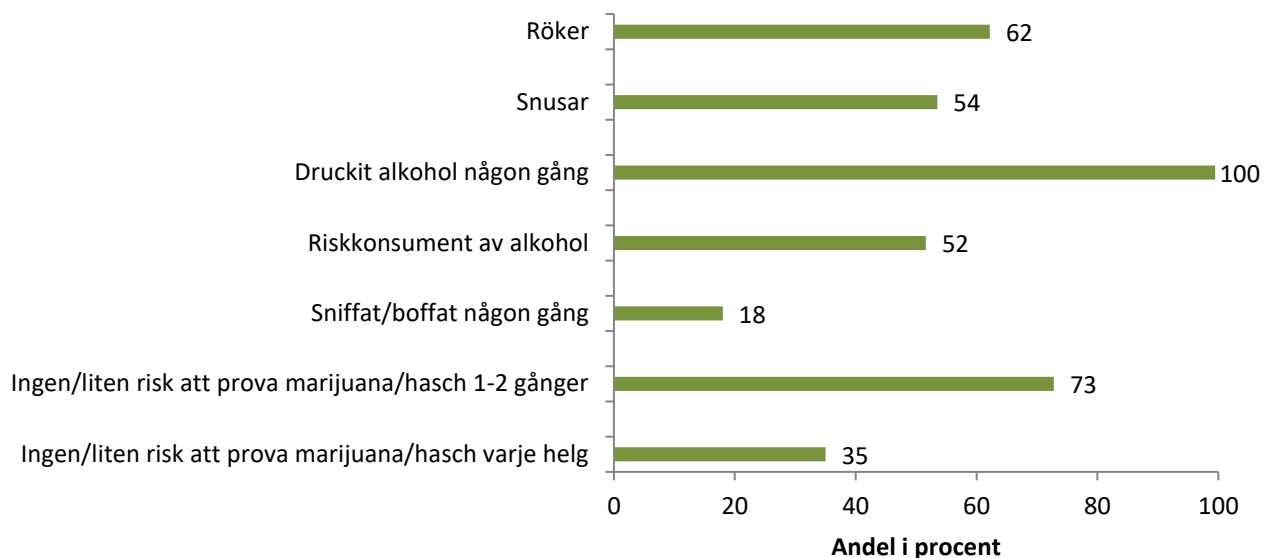
Elever med tidig alkoholdebut - 13 år eller yngre

Figur 17. Samband mellan tidig alkoholdebut och andra faktorer i undersökningen (n=297 elever). Jämtlands län. 2019.

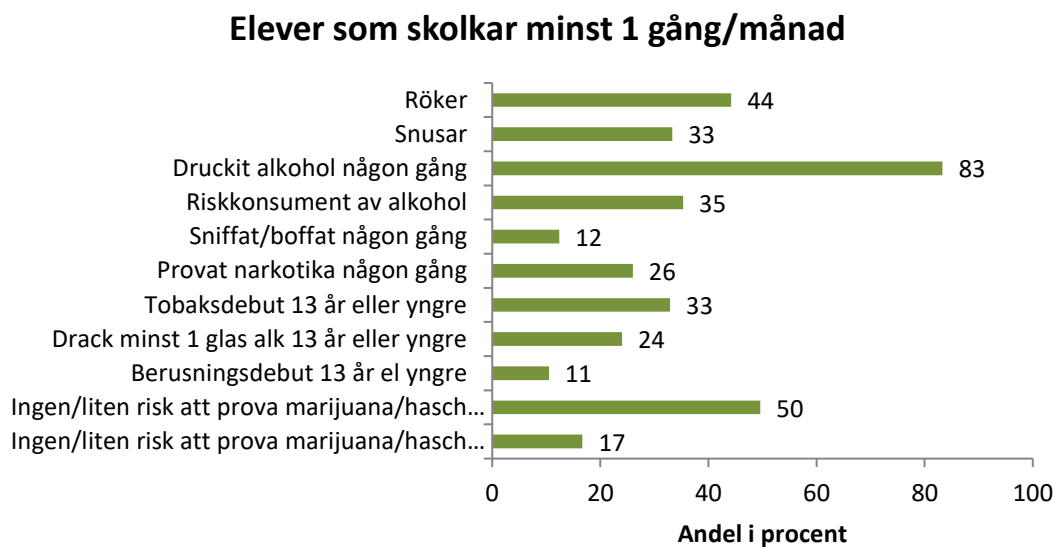
Gruppen elever, i båda årskurserna, som uppger att de någon gång har provat narkotika utmärker sig också genom högre förekomst än övriga elever på en rad faktorer i undersökningen. I figur 17 presenteras andelar för de elever som har *provat narkotika någon gång* (217 elever).

Elever som använt narkotika någon gång

Figur 18. Samband mellan narkotikaerfarenhet och andra faktorer i undersökningen (n=217 elever). Jämtlands län. 2019.

Andelen elever som skolkar minst 1 gång per månad har ökat jämfört med föregående mätning. Det är en grupp som uppger en hög andel vad gäller olika riskbeteenden jämfört med övriga elever. I figur 19 presenteras andelar för de elever, i båda årskurserna, som skolkar minst 1 gång per månad (258 elever).

Figur 19. Samband mellan skolk och andra faktorer i undersökningen (n=258 elever). Jämtlands län. 2019.

Relationer till sin familj/vårdnadshavare

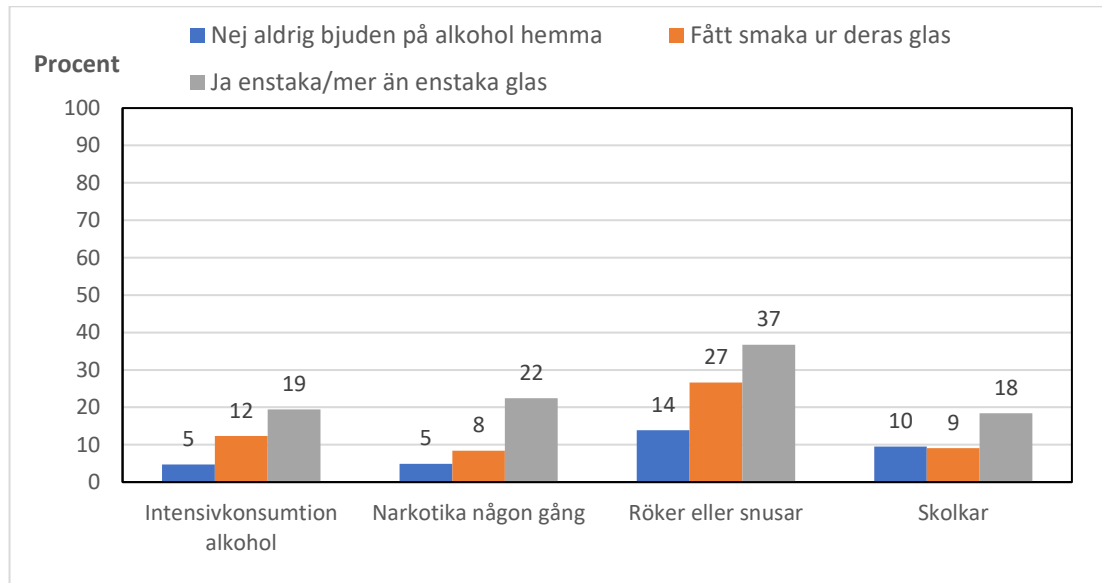
Föräldrarnas/vårdnadshavare sätt att vara har en stor inverkan på tonåringar. Goda föräldrelationer och tydliga gränser i familjen har stora effekter på riskbruk. I detta avsnitt har sambandsanalyser genomförts utifrån frågorna:

- *Blivit bjuden på alkohol hemma*
- *Hur nöjd är du vanligtvis med ditt förhållande till din familj*
- *Vet dina föräldrar/vårdnadshavare vilka kompisar du umgås med*
- *Vet dina föräldrar/vårdnadshavare var du är på fredag- och lördagskvällarna.*

Dessa faktorer har sedan korskörts mot intensivkonsumtion alkohol, narkotika någon gång, röker eller snusar och skolk minst en gång i månaden. I Figur 20–23 redovisas resultaten av dessa analyser.

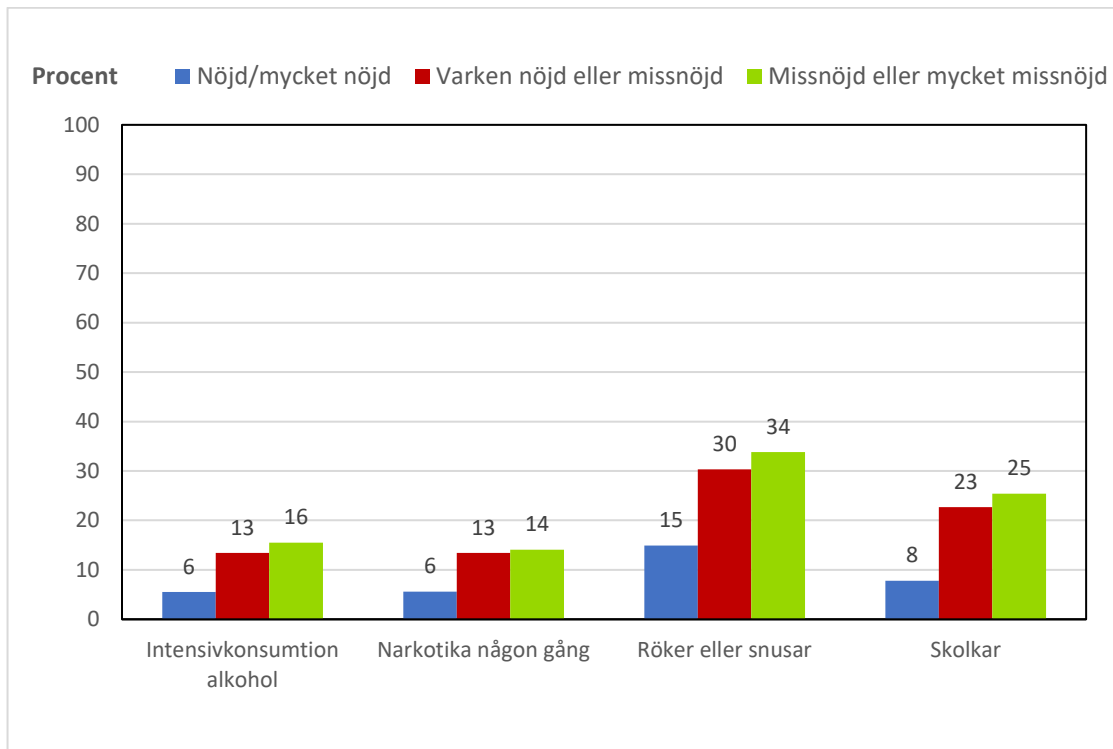
Figur 20 har bjuden på alkohol korskörs mot *intensivkonsumtion av alkohol, narkotika någon gång, tobakskonsumtion och skolk minst en gång i månaden*. I frågan finns fyra svarsalternativ *nej aldrig blivit bjuden, fått smaka ur deras glas, ja enstaka glas* och *ja mer än några enstaka glas*. I figuren nedan har svarsalternativen *ja enstaka glas* och *ja mer än några enstaka glas* slagits ihop då andelen var för sig har varit för små för att ge ett gott underlag.

Som framkommer i figuren nedan finns en stark koppling mellan att bli bjuden på alkohol och olika riskfaktorer. Sambanden tycks vara linjärt då minst andel som rapporterar riskbruk var andelen som aldrig blivit bjuden på alkohol i hemmet. Störst andel var det bland de som har fått smaka enstaka glas eller mer i hemmet. Andelen är fyra gånger så stor när det gäller intensivkonsumtion av alkohol och andelen som röker eller snusar. Fyra gånger så stor när det gäller andelen som testat narkotika någon gång och nästan dubbelt så stor när det gäller andelen som skolkar minst en gång i månaden.

Figur 20. Skillnader i alkoholkonsumtion mellan de elever som uppger att de blivit bjudna på alkohol av föräldrar/vårdnadshavare senaste 12 månaderna och de elever som inte har blivit bjudna. Jämtlands län. 2019.

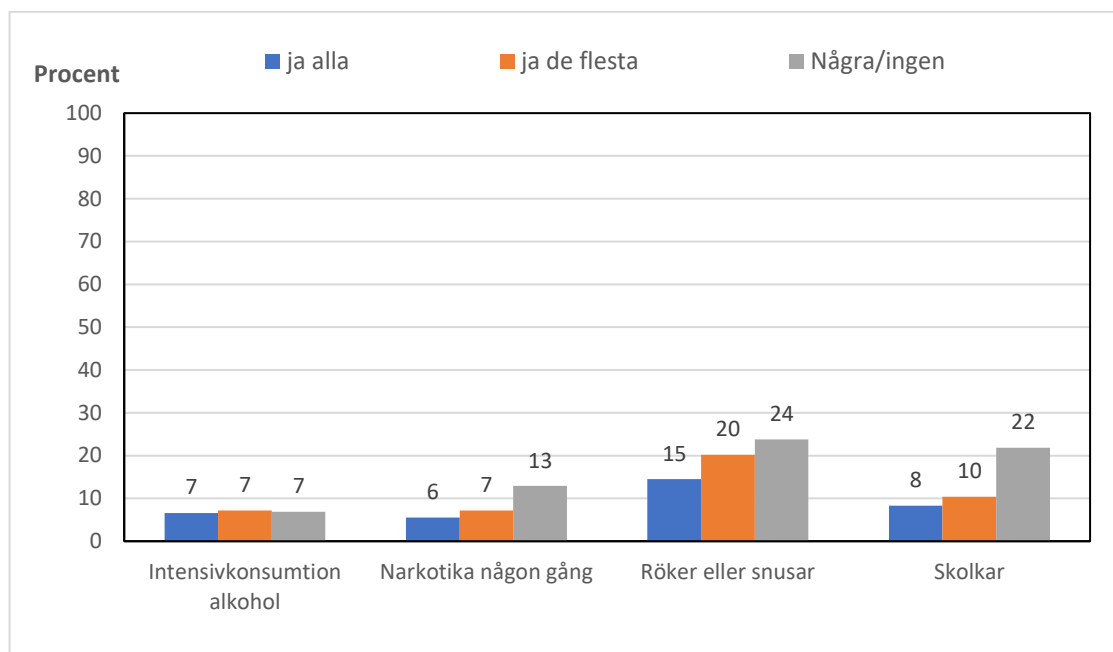
I figur 21 har elevernas familjerelation korskört mot *intensivkonsumtion av alkohol, narkotika någon gång, tobakskonsumtion* och *skolk minst en gång i månaden*. Som framgår var det en lägre procentuell andel som var nöjd med sin familjerelation som riskkonsumerat. I gruppen som uppgav att de var missnöjd med sitt förhållande till sin familj var andelen som intensivkonsumerar alkohol och använt narkotika någon gång dubbelt så stor jämfört med elever som är nöjd med sin familjerelation. När det gäller andelen som skolkar minst en gång i månaden var det tre gånger så många och tobakskonsumtion dubbelt så många som var missnöjd med sin relation till sin familj jämfört med de elever som är nöjda.

Figur 21. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som är nöjda respektive missnöjda med förhållandet till sin familj. Jämtlands län. 2019.

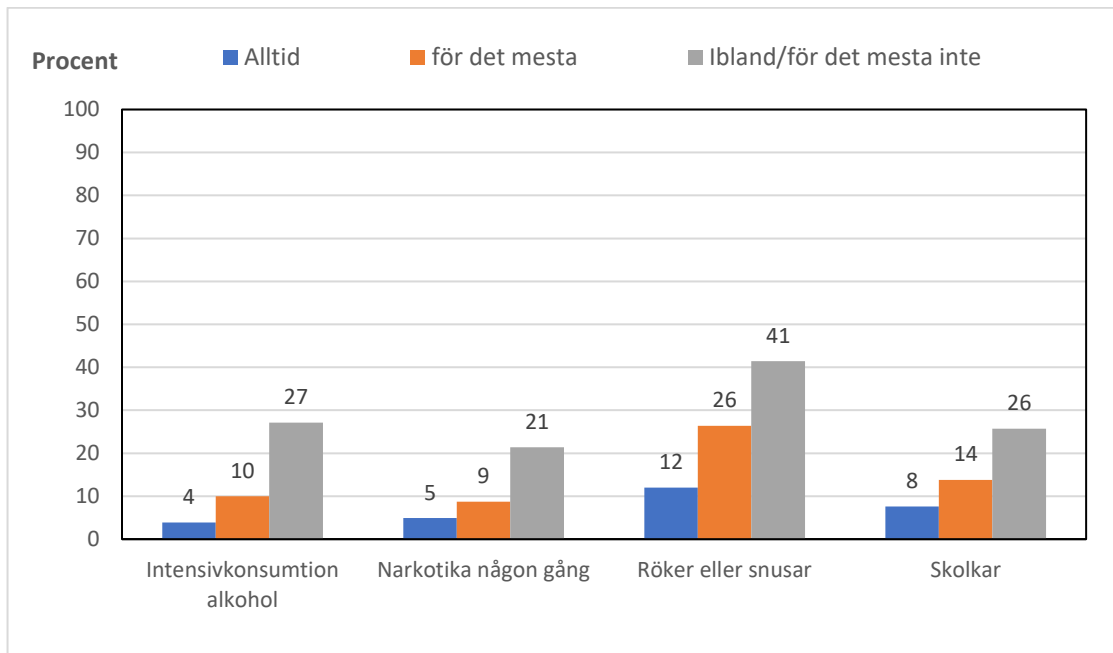
I figur 22 har frågan *vet dina föräldrar/vårdnadshavare vilka kompisar du umgås med* korskörts mot *intensivkonsumtion alkohol, narkotika någon gång, röker eller snusar och skolk.* I frågan finns fyra svarsalternativ *ja alla, ja de flesta, ja några och nej ingen.* I figuren på nästa sida har svarsalternativen *ja några* och *nej ingen* slagits ihop.

Som framgår är det ingen större skillnad mellan andelen som uppger att deras föräldrar känner till alla kompisar och andelen där föräldrar känner till några/ingen avseende intensivkonsumtion av alkohol. Som framgår i figuren på nästa sida uppger en lägre andel vars föräldrar känner till alla/nästan alla kompisar att de har använt narkotika, röker eller snusar samt skolkar 1–2 gånger.

Figur 22. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som har föräldrar som vet respektive inte vet vilka kompisar ens ungdom umgås med. Årskurs 9 Jämtlands län. 2019.

Eleverna får även svara på frågan vet dina *föräldrar/vårdnadshavare var du är på fredagslördagskvällarna*. I frågan finns fyra svarsalternativ *alltid, för det mesta, ibland* och *för det mesta inte*. I figuren nedan har svarsalternativen *ibland* och *för det mesta inte* slagit ihop. Likt föregående figurer i avsnittet har sambandsanalyser gjorts gentemot riskfaktorerna *intensivkonsumtion av alkohol, narkotika någon gång, röker eller snusar* och *skolkar*. Som framgår sticker andelen som uppger att deras föräldrar vet vart de är *ibland/för det mesta inte* ut negativt gällande alla riskfaktorer.

Figur 23. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som föräldrar som vet var deras ungdom befinner sig på fredagskvällarna. Årskurs 9. Jämtlands län. 2019.

Diskussion

Rapporten baseras på resultat från enkätundersökningen Skolelevers drogvanor 2019 och redovisar ett nuläge samt förändring över tid av drogvanor i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet i Östersunds kommun. Totalt bearbetades 544 enkäter i årskurs 9 och 627 enkäter på gymnasiet år 2. Syftet med rapporten är att ge underlag för prioriteringar och beslut gällande förebyggande åtgärder inom ANDT-området samt ett underlag för uppföljning i det förebyggande och främjande arbete som bedrivs. Vidare är ett syfte att belysa skillnader mellan olika grupper för att långsiktigt bidra till ett underlag som främjar en jämlik hälsa. Rapporten visar positiva resultat inom en rad områden. Över tid har andelen som uppger att de röker varje/nästan varje dag minskat, tobaksdebuten förskjutits och andelen flickor som uppger att de spelat om pengar minskat. Emellertid visar resultatet att det finns områden som är viktiga att arbeta vidare med.

Minskad alkoholkonsumtion och ökad tillgång till föräldrastöd

I länet har andelen som uppger att de konsumerar alkohol minskat över tid. Trots att alkoholkonsumtionen minskade mellan 2012–2015 i kommunen har den tidigare positiva utvecklingen hejdat. I årskurs 9 ligger alkoholkonsumtionen kvar på samma nivå som föregående mätning, samma sak gäller en rad andra indikatorer såsom intensivkonsumtion alkohol, bjudvanor bland föräldrar/vårdnadshavare och årskonsumtion av alkohol.

Resultatet visar även att Östersunds kommun sticker ut negativt jämfört med länet och riket gällande en rad olika indikatorer. I årskurs 9 uppger en större andel flickor i Östersunds kommun jämfört med flickor i både länet och riket att de har druckit alkohol de senaste 12 månaderna. I år 2 på gymnasiet uppger pojkar och båda könen sammanslagna i större utsträckning att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna jämfört med riket. Flickorna uppger i större utsträckning riskkonsumtion av alkohol jämfört med flickor i riket. Sammantaget talar detta för tillgänglighetsbegränsning av alkohol samt fortsatta informations- och stödinsatser till föräldrar/vårdnadshavare.

Fortsatt tobaksförebyggande insatser

Andelen som röker har över tid minskat i länet, samma trend syns i kommunen. Emellertid har inte utvecklingen varit densamma bland både könen. Samtidigt som andelen pojkar som röker har halverats i årskurs 9 ligger flickorna kvar på samma nivåer. När det gäller andelen som snusar ligger andelen kvar på samma nivåer som tidigare bland elever i årskurs 9 men där flickorna i år 2 på gymnasiet uppger att de snusar i betydligt större utsträckning än tidigare.

Eleverna uppger fortsatt en låg riskuppfattning när det kommer till snus jämfört med andra droger. Eleverna uppger även en hög tillgänglighet av cigaretter. Resultatet på länsnivå visar att det finns ett samband mellan frekvent rökning och förekomst av att ha provat andra droger. En stor andel av eleverna uppger också att de vill sluta med tobak, främst rökning, nu eller i framtiden, vilket visar på behovet av en tillgänglig tobaksavvänjning. Sammantaget visar

resultatet på vikten av att fortsätta arbeta med tobaksförebyggande insatser i kommunen och fortsätta arbetet med det tillgänglighetsbegränsade arbetet i kommunen.

Narkotika – tillgänglighetsbegränsade insatser och förstärkta kunskaper

I kommunen är andelen som uppger att de någon gång har använt narkotika något högre än tidigare mätningar. Emellertid är denna skillnad inte statistiskt säkerställt vilket är viktigt att ha i åtanke när resultatet ska tolkas. Dock uppger en signifikant större andel att de har blivit erbjudna att prova eller köpa narkotika under det senaste året. I år 2 på gymnasiet uppger en signifikant större andel att de haft lust att prova narkotika någon gång. Samtidigt uppger en högre andel flickor i kommunen än i riket att de kan få tag på hasch/marijuana inom 24 timmar. Sammantaget visar detta att narkotika finns tillgängligt för eleverna i Östersunds kommun, men att tillgänglighet och användande inte nödvändigtvis behöver följas åt. Samtidigt har majoriteten av de elever i länet som uppger att de har använt narkotika och/eller nätdroger någon gång har Östersund som sin skolkommun. Att ha använt narkotika någon gång uppvisar i länsresultatet samband med en högre förekomst av bland annat tobak- och alkoholanvändning. Vad det gäller riskuppfattning bedömer 2/5 av eleverna i årskurs 9 och varannan i år 2 på gymnasiet att det är en liten risk att använda hasch eller marijuana. Viktiga insatsområden bör därmed fortsatt vara tillgänglighetsbegränsning, att arbeta kunskapshöjande samt att stärka elever att avstå från att prova narkotika.

Avslutande ord

Sammanfattningsvis visar resultatet att droger finns tillgängliga och används bland skolelever i Östersunds kommun. Resultatet visar även att det finns skillnader i användandet av droger över tid där en minskning har skett när det gäller andelen som röker. Resultatet visar även att det finns skillnader i användande av olika droger mellan flickor och pojkar. Annan forskning som har studerat socioekonomiska faktorer och dess relation till droger ger ingen entydig bild (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2014). I årskurs 9 fann man inga socioekonomiska skillnader utifrån någon av indikatorerna alkohol, tobak eller narkotika. Däremot framkom att andelen alkoholkonsumenter på skolnivå tenderade att vara lägre i skolor med en högre andel elever med utländsk bakgrund och högre i skolor med högre genomsnittliga meritpoäng. För gymnasiet år 2 uppgav en lägre andel elever med högutbildade föräldrar genomsnittlig alkoholkonsumtion, intensivkonsumtion av alkohol, förekomst av alkoholrelaterade problem och daglig rökning (ibid).

I en fokusrapport av Guttmorsson (2018) var syftet att visa hur ungdomars användning av ANT varierar mellan Sveriges län och hur den utvecklas över tid. Denna rapport visar att det skiljer sig i ANT användning bland Sveriges län där ANT-erfarenheten var lägst i Jönköpings län och högst i Jämtlands län och Gotlands län. Över tid tycks skillnaderna ha bestått och där Jämtlands län har legat högre än läns-genomsnittet sedan mätningarna påbörjades. En slutsats som lyfts i rapporten är ur ett preventionsperspektiv skulle vara intressant att försöka identifiera de län som utvecklats mer gynnsamt än andra och se om det går att hitta

egenskaper som är typiska för dessa län, som i sin tur skulle kunna förstärkas i län där utvecklingen har varit mindre gynnsam.

2015 genomförde Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) en utvärdering av metoder för att förebygga missbruk av alkohol, droger och spel om pengar hos barn och unga. I deras slutsatser lyfts bland annat så kallade multimodala projekt, det vill säga projekt där olika aktörer i lokalsamhället samverkar med ett gemensamt mål kan minska alkoholkonsumtionen för unga. Detta med förutsättning att insatserna implementeras väl. Beredningen betonar även att kunskapsluckor inom området behöver fyllas och att forskning med fler utvärderande studier behöver genomföras vilket tyder på att det drogförebyggande insatser som genomförs i länet bör vara ett prioriterat område framöver. Slutligen är det viktigt med ett helhetsperspektiv kring barn och unga i det drogförebyggande arbetet. Islandsmodellen lyfts som en effektiv metod där riskfaktorer för droganvändning motverkas genom ett brett spektrum av aktörer och insatser (Sigfusdottir, Thorlindson, Kristjansson, Roe, & Allegrante, 2008).

Referenser

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2014) Skolelevers drogvanor 2019. CAN rapport nr 146. Stockholm

Gripe S (2013). Så görs CAN:s skolundersökning. CAN rapport nr 135. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson U & Zetterqvist M (2019). Det går uppåt i åldrarna – Substansdebut bland skolungdomar 1999–2019. Fokusrapport 5. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Sigfusdottir, I. D., Thorlindson, T., Kristjansson, A. L., Roe, K. M., & Allegrante, J. P. (2008). Substance use prevention in adolescents: the Icelandic Model. Health Promotion International. Vol. 24. No. 1.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. (2015). Att förebygga missbruk av alkohol, droger och spel hos barn och unga. Rapport 243. Hämtat från www.sbu.se/243

Tobaksfakta. (den 11-09 2020). Hämtat från: https://tobaksfakta.se/wp-content/uploads/2019/01/TF-Faktablad_Hemsidan_E-cig.pdf

Bilaga 1

Analys, tolkning och begränsningar

Rapporten redovisar resultatet för elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet som har Östersunds kommun som skolkommun, vilket innebär att resultaten även baseras på svar från elever som är folkbokförda i annan kommun men som går i skola i Östersunds kommun. Detta innebär också att elever som är folkbokförda i Östersunds kommun, men som går i skola på annan ort redovisas i respektive skolkommuns rapport samt i länsrapporten. Då Östersunds kommun utgör en stor del av det totala antalet elever i länet är resultatet för kommunen i många fall detsamma eller väldigt nära resultatet för länet i stort. Jämförelser med länet och riket förekommer dock i denna rapport.

Huvudsakligen presenteras resultatet från undersökningen år 2019, men även jämförelser med 2015 förekommer. Resultatet presenteras i stor utsträckning uppdelade efter kön men även för totala gruppen elever i respektive årskurs. De skillnader som är statistiskt säkerställda (signifikanta) markeras med en asterisk (*).

I de flesta figurer redovisas andelar i procent beräknade på totalmaterialet, det vill säga samtliga elever i respektive grupp. I dessa fall redovisas inga bastal för procentberäkningarna, utan antalet elever framgår i tabell A. I vissa fall avser procentberäkningarna ytterst få individer och dessa figurer/tabeller ska tolkas med försiktighet då varje individ utgör en stor andel och därmed får stort genomslag. I rapporterna ska andelar under 50 individer betraktas med stor osäkerhet då varje individ påverkar resultatet i stor utsträckning. Denna gräns har tillämpats i denna rapport.

Redovisningen avser samtliga elever som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som hoppat över en fråga, *ej svar*, också ingår i totalen. Alla data redovisas avrundade till hela procenttal och på grund av detta kan det förekomma att de sammanslagna andelarna över- eller understiger 100 procent.

Då enkäten innehåller känsliga frågor finns det risk för att eleverna medvetet eller omedvetet underrapporterar sin konsumtion av olika droger. Även överrapportering kan förekomma och en möjlig orsak till detta kan vara leklust och att man vill imponera på kamrater. CAN genomför dock kontroller av datamaterialet för att hitta uppenbart undermåligt eller oseriöst ifyllda enkäter.